

Místo terénního výzkumu na metodologické mapě sociálních věd

Metodologie se má k metodě,
jako sociální teorie k
empirickému výzkumu. Jsou
spolu tak propojeny, že je nelze
efektivně probírat ve vzájemné
izolaci.

(Hammersley – Atkinson 1995:předmluva)

Metoda a metodologie

- Metoda – řec. *methoda* = cesta za něčím
- Metodologie – nauka o (vědeckých) metodách
- Epistémé – vědění, věda, ve Fr. strukturalismu civilizační celky vědění
- Epistemologie – teorie (vědeckého) poznání, nauka o cestách za poznáním

Teorie a empirie

- Empirie – řec. empeiria = zkušenost (poznání)
- Teorie – řec. theoria = podívaná, ucelený výkladový či predikační systém vztahující se k nějakému problému. Může být vědecká (dá se testovat), nebo nevědecká; deduktivní (zjm. matematika a logika) nebo induktivní.
- Dedukce – od obecného k jednotlivému
- Indukce – od jednotlivého k obecnému
- Antropologie – princip celistvosti popisu a informovaného oborového srovnání

Průběh vědecké práce

- 1. Určení epistemologické pozice
- 2. Volba vědecké metody
- 3. Návrh plánu výzkumu
- 4. Sběr dat pomocí určených technik sběru dat
- 5. Analýza pomocí technik pro analýzu dat
- 6. Interpretace a vyhodnocení výsledků, závěry
- 7. Přenos získaných poznatků do praxe

(Haag 1994 in Hendl 1999: 10)

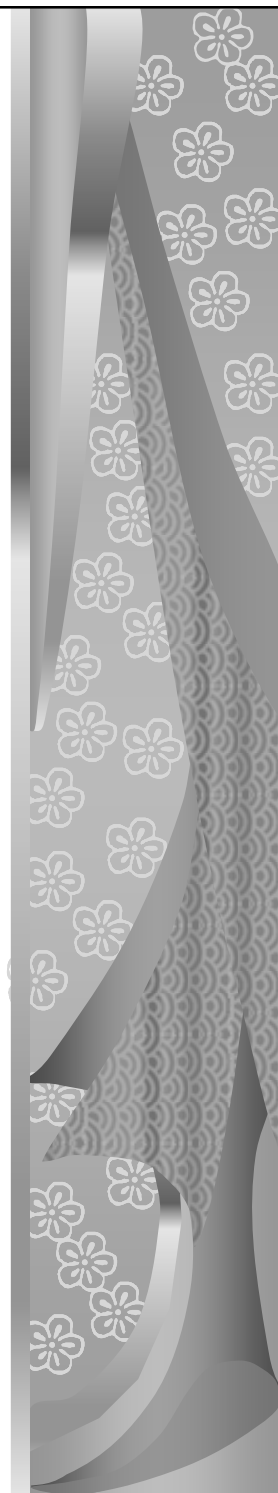
Specifika sociálního světa

- Nelze z něj vystoupit
- Neustále uniká, vyvíjí se a rekonstruuje
- Lidé jsou osmyslňující, interpretující bytosti

Postuláty pozitivismu

- Základem je logika experimentu = hledání vztahu mezi kvantitativně měřitelnými proměnnými
- Hledání univerzálních pravidel = generalizovatelných zákonitostí, byť pravděpodobnostně
- Jazyk neutrálního pozorování = standardizované pozorování pozorovatelných úkazů, zbytek jsou nereliabilní měření a metafyzické konstrukce

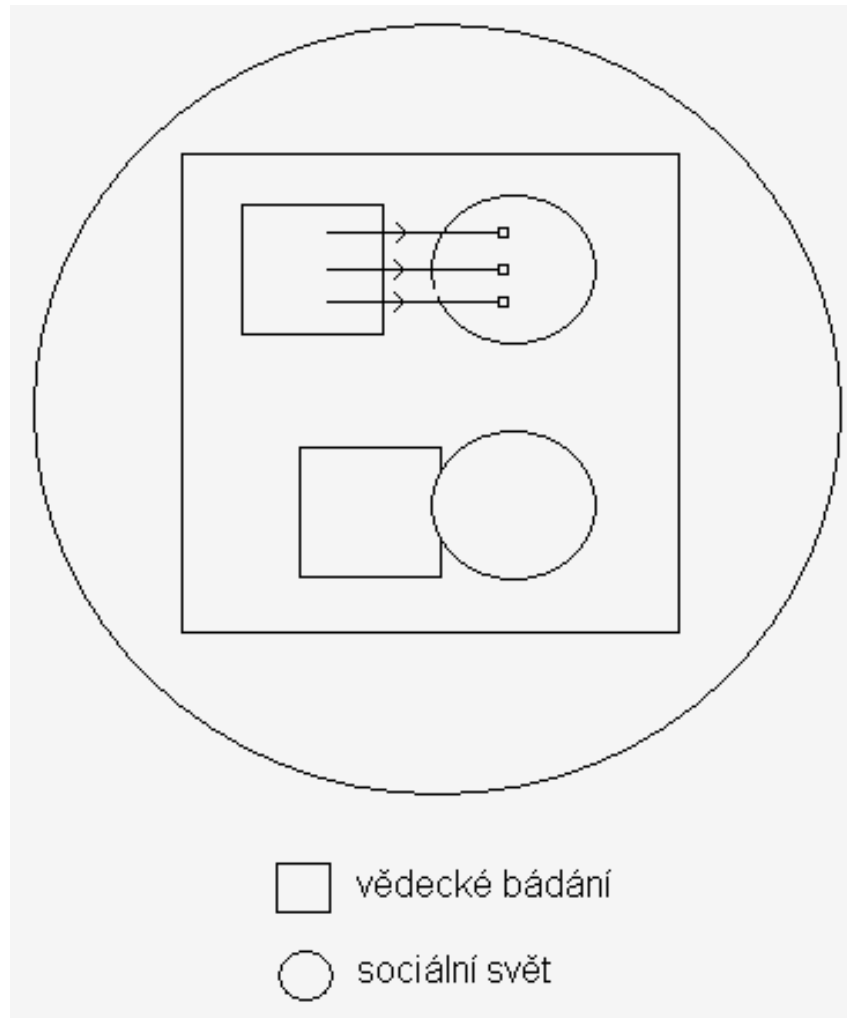

Postuláty naturalismu

- Získávání poznatků metodami nenarušujícími zkoumanou sociální realitu
- Co nejcitlivější následování zvyklostí panujících ve zkoumaném prostředí
- Respekt a snaha o maximální porozumění sociálnímu světu, v němž výzkumník působí

Kritika realismu.

Kritika nepolitičnosti realismu

- Od omezení vlivu výzkumníka k jeho uvědomění a převzetí odpovědnosti
 - marxismus – vědění je vždy platformou pro sociální změnu
 - výzkumník je vždy ovlivněn svými znalostmi a postoji a tak by měl být ovlivněn vědomě
 - hodnotou sociálně-vědného výzkumu je právě jeho dopad na sociální realitu

Co způsobuje sociálně-vědný výzkum?

- Důraz na pravdu vystřídal důraz na dopady soc. věd. výzkumu
- Možný vliv soc. věd. výzkumu na sociální realitu:
 - přispění k politice národního státu (tradice vzniku sociálních věd)
 - emancipace utlačovaných
 - transformace Západních společností
- Politizace neznamená mocenský konformismus, ani diktát aktivismu

Specifika sociálního světa

- Nelze z něj vystoupit
- Neustále uniká, vyvíjí se a rekonstruuje
- Lidé jsou osmyslňující, interpretující bytosti

Ze sociálního světa nelze vystoupit

- „Opustíme-li myšlenku, že společenská povaha výzkumu by mohla být definitivně standardizována či zcela eliminována tím, že se výzkumník stane ‚mouchou na zdi‘ nebo ‚plnohodnotným účastníkem‘, vyjasní se, že výzkumník/výzkumnice zaujímá ve výzkumném procesu roli aktivního účastníka. Ona sama je výzkumným nástrojem *par excellence*.“

(Hammersley-Atkinson) 1995:19

Sociální svět se neustále vyvíjí

■ „... jsou vědy, kterým je přisouzena věčná mladost a jsou to všechny *historické* disciplíny, všechny ty disciplíny, jimž věčně postupující proud kultury předkládá stále nové problémy. K bytostnému určení jejich úlohy patří pomíjivost *všech*, *ale* zároveň i nevyhnutelnost neustále nových ideálnětypických konstrukcí.“

(Weber 1998:56)

Lidé jsou interpretující bytosti

- Patříčné epistemologické ošetření výzkumu (konstruktivismus, interpretativní paradigmata).
- Oborová vědecká tradice (srovnávání s předchozími výsledky).
- Uzpůsobení metodologického aparátu (etnografie, respektive kulturologická citlivost).

Postrealistická kritéria vědeckosti

- Teoretická připravenost a zakotvenost výzkumu ve stávající vědecké oborové tradici
- Dobré řemeslné provedení výzkumu
- Reflexivní práce s vlastní výzkumnou pozicí a s předpoklady o jevech, které jsou zkoumány